

ET N. O. E. N.

DISPUTATIO PHILOSOPHICA
DE

CAUSA MATE-
RIALIS

Quam
DIVINO AUXILIO,
*Cum suffragio & consensu Amplissima Facult: Philosophæ
in Regia & percelebri Academiâ Aboënsi.*

Rectore Magnifico,

Admodum Reverendo & excellentissimo Viro,

DN. ÆSCHILLO PETRÆO,
S. S. Theol. Doctore Celeberrimo, ejusdemq; Prof. primario,
utriusq; Eccles: Aboënsis, nec non Numensis Pastore vi-
gilantissimo, Mecœnate magno.

SUB DIRECTIONE

Reverendi & Praclarissimi Viri,

DN. M. NICOLAI LAUR: NYCOPENSIS
Log. & Poës: Professoris Ordinarij, & p. t. Facultatis Philoso-
phicæ Decani Spectabilis, Fautoris & Promotoris
sui debitâ observantiâ colendi.

*Pro gradu Magistrj Philosophici consequendo,
publicè discutendam exhibet,*

ISAACUS ROTHUVIUS JUNIOR
PASTOR PARGASENSIS

Ad diem 2. Martij, horis matutinis consuetis, Anni 1650.

Alm. dum Reverendo Praclarissimo & Eminentissimo
DOMINO,

D. M. ISAACO ROTHOVIO,

Amplissimæ Diœcesis Aboënsis Episcopo dignissimo,
gravissimo; & *Christinae* Universitatis Pro cancellario
Permagifico, Patri suo quovis obsequij fi-
lialis genere ætatem prosequendo.

NEC NON

Prudentissimo & Spectatissimo Viro,

DN. P E T R O R W L G W

Inclytæ Reipublicæ VViburgensis Senatori primario,
& Negotiatori solertissimo, Socero suo jugi honoris
filialis cultu debitè honorando,

Disputationem hanc Inauguralem in gratiã
animi τεκμηριον, debitaq; observantia fi-
lialis μνημονον

Dicat &
offerat

ISAACUS ROTHOVIVS
Junior...

Thes. I.

Meditanti mihi & Sagaciori mentis discursu deliberanti de Themate huic actui conveniente, sese commodè obtulit doctrina *Causa Materialis*, quæ vel me tacente abunde, se ipsam commendat. Ex materia enim ortum habemus, hujus nutriendæ & conservandæ causa varios sustinemus labores, hæc nobiscum peregrinatur, rusticatur, hanc deniq; in cœlum undiq; beatissimum nobiscum portabimus. Quis igitur hanc non laudabit materiam, & venilatione dignissimam iudicabit?

II. De *Causa Materiali* licet multa hic non inconvenienter tradi possent; tamen ob instituti nostri ratione, & ppurimas occupationes, ea tantum afferemus, quæ vel maximè pro ejus cognitione acquirenda considerari solent.

III. Reali Definitioni non solum utile, sed quandoq; necessarium est Nominalem præmittere, quoniam hæc suo modo nos in ejus ducit cognitionem, & hæc ignotâ sæpè ignoratur res ipsa. De *Materia* Etymologia, & Synonymia hac vice non constituimus agere, sed de Homonymia duntaxat, quæ ubiq; evolvenda ac tollenda, siquidem, errorum Genitrix est æquivocatio semper.

IV. Vox *Materia* sumitur 1. *Subjectivè*, pro subiecto, adjunctum in se recipiente, & dicitur vulgò *Materia in qua*. Sic anima dicitur subiectum & materia in

qua suarum facultatum, intellectus & voluntatis. 2. *Objectivè* pro *objecto* circa quod Adjunctum occupatur, &, dicitur *Materia circa quam*. Sic objecta disciplinarum, utpote corpus naturale Physicæ; Ens philosophiæ primæ; Quantitas Mathematicæ; Item objecta potentiarum scilicet visivæ color & lux; olfactivæ odoris species &c. *Materia* circa quam nuncupantur. 3. *Constitutivè* pro principio constitutivo Interno à Forma contradistincto, vocaturq; *Materia Ex qua*, quæ sola accuratè & philosophicè loquendo nomen *Materiæ* meretur. Hæc vocis acceptio in doctrina causarum attenditur, quando dicimus causarum species esse quatuor, Efficientem, *Materiam* Formam & finem.

V. Definitionem Nominalem excipit Realis, quæ talis est: *Materia est causa interna Ex qua res est*. Circa hujus definitionis analysin duo Considerabimus, Genus & Differentiam.

VI. Genus in allata definitione vocibus, *Causa interna* indigitatur. *Materiam* verè dici causam exindè facile probatur, quod ejus influxu causali, *Materiatum* existat. Est enim planè impossibile citra influxum *causæ Materialis*, ullum dari *Materiatum*. Sicut impossibile est annulum aureum dari absq; auro, & panem absq; farina.

VII. Quod verò sit è numero *Causarum Internarum* cunctis in confesso est, cum Essentiam compositi tanquam pars per communicationem proprii Esse intrinsecè & essentialiter constituat. Undè primæ causæ Essentialis nomine à Philosophis insigniri solet, eò quod Essentiam inchoet, quam causa Formalis perficit & absolvit.

VIII. Verùm obijciat non nemo dicendo, vulgatum esse Axioma Philosophorum, *Quod omne Esse sit à Forma*, ideoq; non à materia. Pro hujus dubij solutione appi

mè notandum venit, vocem *Essentia* duobus accipi mō-
dis. 1. Pro eo quod in composito est actuativum, di-
stinctivum, denominativum & perfectivum, & sic sola
Forma est *Essentia*. 2. Pro omni eo, quod pertinet ad
integritatem compositi, & sic *Materia* rectè dicitur pars
quoq; *Essentia*, ejusdemq; inchoatio & fundamen-
tum.

IX. Hæc de genere, reliqua definitionis verba diffe-
rentiam specificam absolvunt, quæ *Materiam* non modò
â causis Externis, Efficiente scilicet & Fine; Sed etiam â
Forma, quæ interna quoq; causa est, distinguunt, adeoq;
Formalem *Materia* rationem Exhibet.

X. Particula *ex*, est propria nota causæ *Materialis*,
eâq; denotatur peculiaris habitudo *Materia* ad compositum.
Quod ut eò melius percipiatur observandum
erit sex potissimum modis aliquid ex alio fieri. *Primò*
Propriè, quomodo Effectum materiatum ex materia sive
remota sive propinqua fieri dicitur. Sic ex auro fit an-
nulus, ex panno vestis. *Secundò Impropiè* tanquam
Effectum ex Efficiente sumptâ particulâ ex pro A vel Ab
Sic dicimus liberos nasci ex parentibus, cum tamen hi sint
causæ Efficientes procreantes liberorum, non materiales.
Tertiò, tanquam totû ex pârribus viâ compositionis, quo-
modo Hominem ex corpore & anima constare dicimus.
Quartò, partes ex toto fieri dicuntur viâ resolutionis, quo
pacto lapides & ligna dicuntur esse ex ædificio destructo.
Quintò velut finitum ex fine, ad quem modum mercaturam
ex lucro profectam dicimus. *Sextò*, Terminus ad
quem velut â quo fieri dicitur, ut cum album ex nigro,
vel ex Puero senex fieri dicitur, in quibus ex pro post, po-
nitur. Prima hujus particulæ acceptio, ut est famosissima
ita præsentî inservit instituto maximè.

XI. Per vocabulum *Rei*, Effectum Materialum designatur, quod ex Materia constituitur, ejusq; correlatum est. Sicut Materia est Effecti Materiali causa, ita Effectum materialum rectè ejus causatum dicitur, propter naturam relatorum & mutuum, quem habent inter se respectum.

XII. Pro uberiori hujus rei cognitione probè attendendum, Materiam triplicem respectum seu relationem habere, nimirum ad causam Efficientem, Formam & compositum. Inter has verò relationes talis est ordo, ut respectus Materiæ ad causam efficientem sit primus; ad formam secundus; ad compositum seu Effectum Materialum postremus.

XIII. Causa Efficiens *Primò*, materiam varijs disponit modis, atq; preparat, ut Formæ introducendæ habilis existat. Huic postea dispositæ & preparatæ convenientem Formam inducit. Ex materiæ deniq; & Formæ arctissima conjunctione ipsum compositum resultat.

XIV. Hinc liquidè constat. Materiam causalitatem suam non exercere respectu causæ Efficientis, quam tanquam mobile suum movens respicit, inter quæ est relatio agentis, & patientis; neq; respectu Formæ, quam respicit velut subjectum suum adjunctum, cum Forma sit in Materia; Sed respectu compositi seu Effecti materialis, ad ejus constitutionem concurrat tum *in fieri*, sustentando varias dispositiones & alterationes, quæ ad ejus productionem pertinent; tum *in facto Esse*, intrinsecum Forma tanquam comparte compositum constituendo.

XV. Verbum est ad omnes temporis differentias extendendum est. *Materia itaq; est causa ex qua res fi-*

ri potuit, vel facta est, aut fieri poterit. Nam definitio-
num verba, juxta canonem trisum, sunt intelligenda de
potentia, non præcise de actu. Sic argentum est ma-
teria Ex qua potest fieri poculum, vel aliud, etsi de facto
nondum poculum sit elaboratum.

XVI. Hactenus vidimus definitionem; nunc oculi
ad Materię distinctiones sunt convertendi, quæ in ma-
gna circumferuntur copia; quarum quædam magis ad
Physicam Spectant, cui etiam nunc relinquuntur; Quæ
verò ad præsens faciunt negotium breviter saltem per-
stringendæ veniunt.

XVII. Materia *Primò* alia est *Sensibilis*, alia intel-
ligibilis. *Illæ est*, Ex qua Materiatum sensibile componi-
tur seu quæ qualitatibus sensibilibus substat, qualis est sub-
stantia corporea, quæ sola actu cognoscitur sensu externi
beneficio, vel apta est cognosci. Ex hac Materia quicquid
componitur, id corpus est seu materiatum corporeum.
Sic ex Materia sensibili homo, bestia, plâta, lapides & metalla.
Composita sunt, quæ singula mediante sensu externo
percipiuntur & cognoscuntur. Hæc est ex qua Effe-
ctum existens, solo intellectu percipitur. Talis Mate-
ria Entibus incorporeis tribuitur. Sic triangulum Mathema-
ticū è tribus lineis, è literis vox, è Subjecto & prædicato
propositio, è tribus terminis Syllogismus componitur.

XVIII. E dictis patet multum esse discriminis inter
Materiam sensibilem & intelligibilem. Materia enim
sensibilis est rerum naturalium seu physicarum, & artificio-
rum; At intelligibilis est Spirituum, rerum Mathemati-
carum & Logicarum seu notionum secundarum, & uno
verbo, omnium rerum abstractarum, præter DEUM.
Hinc Materia intelligibilis, alio nomine materia abstra-
cta & analogica appellatur.

XIX. Materia *Secundo* dividitur, in Materiã Produ-
ctionis & Compositionis.

XX. Materia *productionis*, seu Generationis, quæ
etiam à quibusdam constitutionis dicitur, est Materia
præexistens, ex qua Materiaturum est constituendum, Sic
ex nutrimento fit chylus, Ex chylo fit sanguis, ex san-
guine fit semen, Ex semine generatur homo. Talem
materiam mundus condendus non habuit, Unde verif-
simè ex nihilo productus dicitur juxta versiculum ;

Materiam noli quarere nulla fuit.

XXI. Materia *Compositionis* est Materia coëxistens,
Ex qua Materiaturum est constitutum. Talis materia hu-
jus universa sunt, Cælum, Terra, Aqua, Aër, ignis &c.
Hominis corpus varijs membris constans.

XXII. Nota: Licet vocabula hæc *componere*
constituere, *Producere*, in communi loquendi usu
sæpe eodem modo usurpentur, tamen philosophi conve-
nientioribus terminis destituti illa distinguunt ; quibus
tali in casulicium est *ὄνειατος* & voces nova sig-
nificatione donare, quod sæpè factum animadverti-
mus.

XXIII. Materia *Tertiò* dispescitur in *Remo-
tam & Propinquam*.

XXIV. Materia remota est, ex quã mediante alia,
Effectus dependet. Sic Materia remota Syllogismi
sunt tres termini. Hominis quatuor Elementa. NB.
Hac causã Materiali posita sine propinquiori, non est ne-
cesse poni Effectum materiaturum; Ad hujus enim positio-
nem omninò requiruntur causæ proximæ, & quidem, in
actu causandi.

XXV. Proxima est, ex qua Effectus *Immediatè* de-
pendet

pendet. Sic Materia proxima Syllogismi sunt tres propositiones. Et Hominis: caro, ossa & ceteræ partes organicæ. Nota, Hæc Materiâ positâ, ponitur materiatum, juxta regulam Generalem; Positâ causâ proximâ in actu causandi non potest non sequi Effectus.

XXVI. Materia *quartò in Immanentem & transeuntem distinguitur.*

XXVII. Materia *Immanens* est, Ex qua manente & non mutatâ compositum Constituitur. hoc est, Materia Immanens dicitur illa, quæ manet in materiato, qualis in se considerata est, & eandem ubiq; retinet naturam. Sic Materia immanens sunt lapides in muro, Trabes in pariete, aurum in annulo, Argentum in poculo, æs in nummo æneo, ferrum in gladio. In his enim omnibus Materiatis, Materia invariata quoad Essentiam manet, licet quoad figuram mutetur Externam.

XXVIII. Materia *Transiens* est, ex quâ transmutatâ Res Materiata existit. hoc est, quæ non manet talis in Materiato qualis in se considerata prius fuit; Sed compositum constituit cum antegressâ aliquâ mutatione, per quam transeat quasi ex priori suo esse. Sic vinum est materia transiens aceti; Sangvis est materia transiens carnis; Semen animalis; Ex semine enim transmutato nascitur animal.

XXIX. Pro faciliori hujus distinctionis intellectu sequentia notanda sunt. 1. Materia dicitur *immanens* non quod maneat in materiato, quia non minus transiens quàm immanens in materiato manet. Imò, hoc est omnibus materijs commune, ut maneant in re materiata. Sed ideò dicitur immanens, quia secundùm totum & integrum suum esse, sine sui mutatione est, & manet in composito,

XXX. *Transiens* dicitur, non quod transeat seu pereat & in nihilum redigatur: Sed quia Secundum primam suam Entitatem & secundum eandem rationem ac speciem ut est in se, non manet in composito, sed secundum eam in quam transijt, sic semen est materia Hominis transiens, quod non manet in homine secundum primam suam Entitatem, sed secundum quod ex eo fit aut os aut nervus, aut cartilago, aut alia pars corporis humani.

Atq; hæc præsentī de materia pro instituti nostri ratione dicta sufficiant. Faxit Sacro Sancta & indivīdua Trinitas, ut cedant in Divini nominis gloriam, & nostram propriam etiam perfectionem.

Axiomata.

1. *Si Materia est Materialium esse potest.*

2. *Si Materia non est, Materialium fieri non potest.*

3. *A Materia affirmativè & negativè valet consequentia.*

4. *Cui tribuitur Materia, illi tribuuntur Proprietates materia.*

5. *Una Eademq; res potest habere rationem Efficientis & Materia.*

6. *Materia est prior forma.*

7. *Materia & Forma sunt partes rei Essentiales.*

Corol-

COROLLARIA.

An accidens possit Esse Subjectum alterius accidentis Aff: D.

2. An hic Syllogismus Calvinianorum benè concludat?

Quodcumq; corpus in cruce pependit, Id nobis in Sacra cæna offertur manducandum.

At visibile & palpabile corpus Christi in cruce pependit.

Ergo visibile & palpabile corpus Christi nobis in sacra cæna offertur manducandum? N.

Magni Parentis,

Admodum Reverendi & Excellentissimi Viri;

DN. M. ISAACI ROTHOVII,
Amplissimæ Diecepses Aboënsis 23. jam An: Episcopi
vigilantissimi, de Ecclesiâ Christi optime meriti: Nec non Academiæ huius
Vice-Cancellarii permagnifici, ut meritis planè paternis; ita filiali
observantiâ æternum mihi devincti;

FILIO minimè degenero,

Viro Venerabili, Humanissimo atq; Doctissimo,

DN. ISAACO ROTHOVIO
JUNIORI, Celebris Ecclesiæ Dei in Pargas

Pastori dignissimo, fraterno amore semper prosequendo,

*Pro gradu Magisterij, sub Directione Præsidis acutissimi, doctè
disputanti, Summos & benè meritos in Philosophiâ hono-
res hoc Δεκασιχθ' animitus gratulor:*

UT Patris è Sacro nomen retulisse lavacro,
Inq; Patri, meritò, laus subijssè locum.

Sic

